

درباره‌ی ادعای نادرست فقر ذاتی مستندسازان و سینمای مستند

افشاگری مدیرعامل جدید مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی درباره‌ی پروژه‌ی جنجالی «لاله» و دو فیلم

سینمایی که در دوره‌ی گذشته در این مرکز تولید شده‌اند و ۹۰ درصد بودجه‌ی سالانه‌ی سینمای مستند کشور را خرج کردند، تاباندن نور به بخشی از تاریخچه‌ی سینما است. احتمالاً بخش مهم دیگر حرفه‌های محمد مهدی طباطبایی نژاد آنجاست که در انتهای مصاحبه با ایسنا به اختصاص بودجه‌ی ۹۰ میلیون تومانی به فیلم پسر جواد شمقدری اشاره می‌کند. ۹۰ میلیون تومان برای فیلم مستندی که یک فیلمساز تازه کار ساخته است. فارغ از رانتی که پسر رئیس سابق سازمان سینمایی از آن بهره‌برداری کرده، سوال مهم این است که «متوسط بودجه‌ی لازم برای ساخت فیلم مستند چقدر است؟» به گفته‌ی یک منبع آگاه در مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی، در همین دو سه سال اخیر، فیلم‌هایی که در این مرکز تهیه می‌شوند از دقیقه‌ای ۴۰۰ هزار تومان تا ۲ میلیون تومان بودجه می‌گیرند. یعنی برای ساخت یک مستند ۲۰ دقیقه‌ای، بین ۱۲ تا ۶۰ میلیون تومان بودجه در قالب چند قسط در اختیار مستندسازان قرار می‌گیرد. آنها که دستی در کار دارند، می‌دانند که در ساخت فیلم مستند، فوت و فن‌هایی هست که هزینه‌ی تولید را کاهش می‌دهد. یک مستند ۳۰ دقیقه‌ای را می‌توان در سه تا چهار جلسه فیلمبرداری به اصطلاح جمع کرد و اگر رابطه‌ی حسنه (۱) با مدیران در کار باشد، کسی هم ایراد نمی‌گیرد و پس از تحویل فیلم و تایید، تسویه حساب انجام می‌شود. در اختیار داشتن مبلغ ۵۰ تا ۶۰ میلیون تومان برای ساخت مستند کوتاه یا نیمه‌بلند به این معناست که بخش قابل توجهی از بودجه برای فیلمساز باقی می‌ماند. این در حالی است که در همین وضعیت، فیلمسازانی که از ارتباط و رانت بی‌بهره‌اند، برای کامل کردن فیلم‌شان باید بهشتی از هزینه‌ی تولید را متقبل شوند و به قرارداد مشارکتی با مرکز گسترش تن دهند.

این وضعیت تبعیض آمیز که طی سال‌های اخیر بر سینمای مستند کشور سایه انداخته، محدود به چهار سال یا هشت سال گذشته نیست. همواره فیلمسازانی «ظفر کرده» مدیران وقت مرکز گسترش سینمای مستند و تجربی و انجمن سینمای جوانان و سایر نهاد‌های متصدی سینمای مستند و کوتاه بوده‌اند. دایره‌ی این تبعیض البته در چهار سال گذشته تنگ‌تر شده. یعنی تعداد فیلمسازان بهره‌مند از بودجه‌های خاص کمتر شده و البته بودجه‌ی بیشتری در اختیارشان قرار گرفته و در مقابل، خیل عظیمی از مستندسازان مستقل یا شهرستانی مجبور بوده‌اند که همچنان برای ساخت فیلم از جیب هزینه کنند. این ساز و کار مریض و مبتنی بر رانت، نسلی از مستندسازان را تربیت کرده که مدام از فقر و ننداری و بی‌پولی می‌نالند، اما سالی یک یا دو فیلم می‌سازند و حاضر نیستند این حیطه را ترک کنند. این سینماگران که همچنان میل دارند «سینماگر جوان» خوانده شوند، مدام از عشق و علاقه به مستندسازی سخن به میان می‌آورند و کمتر در برابر این سوال قرار می‌گیرند که مگر عشق و علاقه، نان شب می‌شود؟ معمولاً هم شغل دومی در کار نیست و وضعیت ظاهری زندگی آنها نشانی از فقر و فاقه ندارد! این نسل تازه به دوران رسیده، عادت دارد با پول دولت فیلم بسازد، هنگام تولید فیلم، سهمش را از بودجه‌ی دولتی بردارد، حاصل کار را در جشنواره‌ی دولت نمایش دهد و در انتها، ژست اپوزیسیون و منتقد و مستقل بگیرد و یکی دو ماه بعد، طرح جدیدی را به نهاد‌های دولتی برای فیلم جدید ارائه کند. این دور باطل چند سالی

با مرجان و مرضیه ریاحی درباره‌ی اولین ورکشاپ پخش فیلم‌های مستند و کوتاه

خودتان پخش‌کننده‌ی فیلم‌تان باشید

مرجان و مرضیه ریاحی که ۹ سال پیش «پایگاه خبری فیلم کوتاه» را به شکل مستقل تاسیس کردند، به زودی اولین ورکشاپ پخش جهانی فیلم را برای فیلمسازان جوان برگزار می‌کنند. ورکشاپی که به گفته‌ی آنها قرار است به سازندگان فیلم‌های کوتاه و مستند، فوت و فن و شیوه‌های کارآمد حضور بین‌المللی آثارشان را آموزش دهد. این پایگاه خبری، اولین رسانه‌ی تخصصی سینمای کوتاه و مستند در ایران و آسیاست که به دو زبان فارسی و انگلیسی اخبار مرتبط با این حوزه را منتشر می‌کند و خواهران ریاحی تا به حال در بیش از ۱۰ جشنواره فیلم کوتاه و مستند داخلی و خارجی به عنوان داور حاضر بوده‌اند و به عنوان مشاور انتخاب فیلم و حامی رسانه‌ای چندین رویداد بین‌المللی فعالیت کرده‌اند. شیوه‌ی پخش و بازاریابی فیلم‌های مستقل ایرانی در جشنواره‌های خارجی همواره محل بحث و مناقشه بوده و این دو چهره‌ی فعال سینمای مستند و کوتاه درباره‌ی چالش‌ها و راهکارهای پخش فیلم مستند و کوتاه می‌گویند:

معین منصوری نژاد

بخش مهمی از محتوایی که شما در رسانه‌تان تولید می‌کنید، اطلاع‌رسانی درباره‌ی حضور در جشنواره‌های بین‌المللی است. آیا فیلم‌های کوتاه و مستند ایرانی به اندازه‌ی یک دهه پیش در جشنواره‌های خارجی مورد توجه قرار می‌گیرند؟

مرضیه ریاحی: این واقعیت وجود دارد که فیلم‌های کوتاه و مستند ایرانی طی دهه‌های اخیر بسیار مورد توجه جشنواره‌های بین‌المللی بوده‌اند. تقریباً همه ساله ایران در مهم‌ترین و مطرح‌ترین جشنواره‌های فیلم کوتاه و مستند جهان نماینده دارد. حتی در سال‌های اخیر بیشتر جوایز سینمای ایران متعلق به فیلم‌های کوتاه و مستند بوده و فیلم‌های سینمایی کمتر مورد توجه بودند و بیشتر جایزه‌های آنها هم جنبی بوده است.

فیلمسازان جوان کشور به شدت دغدغه‌ی دیده شدن فیلم‌های‌شان و نمایش آنها در خارج از کشور را دارند. شما در این سال‌ها شاهد شیوه‌های متنوع پخش فیلم کوتاه و مستند بوده‌اید. آیا فیلمسازان مستقل در برابر نهادهای دولتی و پخش‌کنندگان قدیمی بخش خصوصی شانس‌ی برای موفقیت دارند؟

مرضیه ریاحی: البته تجربه ثابت کرده که اتفاقاً فیلمسازانی که خودشان پخش‌کننده‌ی فیلم خودشان بوده‌اند، خیلی بهتر از پخش‌کنندگان قدیمی عمل کرده‌اند. هیچ‌کس به اندازه‌ی خود فیلمساز نمی‌تواند پخش‌کننده‌ی خوبی برای اثرش باشد. این اصلاً بدین معنا نیست که ما پخش‌کننده‌ی خوب نداریم یا پخش‌کنندگان قدیمی خوب کار نمی‌کنند. نه! مسلمانها پخش‌کنندگان قدیمی و حرفه‌ای ما دانش و شناخت لازم را برای پخش فیلم دارند. اما این جهت خود فیلمساز گزینده‌ی بهتری است چون دقیقاً خود اوست که می‌داند چه ساخته، قابلیت فیلمش چیست و چه چشم‌اندازی برایش متصور شده است.

قرار است به زودی ورکشاپی با موضوع پخش بین‌المللی فیلم برگزار کنید. آیا قرار است در این ورکشاپ فیلمسازان بیاموزند که پخش‌کننده‌ی فیلم‌های خود باشند؟

مرضیه ریاحی: بله «پایگاه خبری فیلم کوتاه» قرار است پنجشنبه ۱۶ آبان نخستین ورکشاپ تخصصی آموزش پخش فیلم را در ایوان شمس برگزار کند. قرار است در این ورکشاپ فیلمسازان همه‌ی فوت و فن‌های پخش فیلم را بیاموزند تا بتوانند خودشان پخش‌کننده‌ی فیلم خودشان باشند.

چه شد که چنین ضرورتی را حس کردید و تصمیم گرفتید ورکشاپ برگزار کنید؟

مرجان ریاحی: این روزها خبرهایی از جشنواره‌های جهانی به گوشمان می‌رسد که خوشایند نبود. خیلی از دوستان ما که مدیر پخش جشنواره‌های خارجی را بر عهده دارند، می‌گفتند تعداد زیادی فیلم که اصلاً ربطی به موضوع جشنواره‌شان ندارد از ایران دریافت می‌کنند و در خیلی مواقع اصلاً برای دیدن بسته‌ی پستی که حاوی ۵۰-۶۰ فیلم از ایران بود، تمایلی به وقت گذاشتن و دیدن نداشتند. از طرفی چون فیلم کوتاه و مستند، چرخه و بازگشت مالی مناسبی برای پخش‌کننده‌های حرفه‌ای ندارد، آنها حاضر به فعالیت گسترده در این حیطه نیستند. ما فکر کردیم اگر بتوانیم به نسل جدید، چگونگی و راه درست پخش اثرش را آموزش بدهیم حداقل به زودی شاهد نسلی خواهیم بود که برای اثرش، خودش و ملیتش ارزش قائل است و حاضر نیست فیلمش را در اختیار کسی بگذارد که تا آخرین حد مجاز وزن بسته‌ی پستی، فیلم‌ها را بدون بررسی و کارشناسی برای جشنواره‌ها بپست کند و امیدواریم بعد از این ورکشاپ، شاهد حضور عزتمندتر و مقتدرتر از سینمای ایران در عرصه‌ی جهانی باشیم.

شما تجربه‌ی داوری بین‌المللی در جشنواره‌های زیادی داشته‌اید. به نظر تان فیلم‌های کوتاه ایرانی در مقایسه با آثار بین‌المللی چه جایگاهی دارند؟

مرجان ریاحی: بزرگترین تفاوت فیلم‌های کوتاه ایرانی با نمونه‌های خارجی‌شان در «بروداکشن» است. به خصوص در آثار اروپایی و آمریکایی، پروداکشن نقش مهمی دارد. فیلمسازان به کوتاه یا بلند بودن اثر توجه نمی‌کنند. فیلمسازی برای‌شان فیلمسازی است. همان قدر که برای فیلم بلند حرفه‌ای کاری می‌کنند در فیلم کوتاه هم حرفه‌ای عمل می‌کنند. اما در ایران تمرکز فیلم کوتاه بر «بده» است. فیلمسازان، یک ایده‌ی خوب را پرداخت می‌کنند و چندان به ابزار اهمیت نمی‌دهند. مهم، صرفاً بیان یک ایده است. اتفاقاً دلیل توجه به فیلم‌های کوتاه ایرانی در جشنواره‌های بین‌المللی هم همین است.

۹ سال بعد از تاسیس پایگاه

۹ سال بعد از تاسیس پایگاه